

חינוך לחיים

פרשת מקץ - חנוכה

בכל שנה ושנה נקראת פרשת מקץ בימי החנוכה על הקשר שבין הפרשה לחנוכה רבו הדרושים. אחד הדרושים מסביר על יסוד גדול בדרכי האמונה שנמצא בו. שהרי נשאלת כאן שאלה בסיסית מדוע לא מצא פרעה בין כל חרטומיו ואף בכל חכמי מצרים את פתרון החלום? והרי ודאי היה להם יד בפתרון החלומות כי אם לא כן לא היה ניגש אליהם.

אלא, שהיה כאן חלום שרק לב מאמין, כמו של יוסף הצדיק, מסוגל לפתרו. שכן לחרטומי מצרים ולעבדי פרעה, היה זר ומשונה הדבר, שהחלשים גברו על החזקים. זהו כח על טבעי שאנשיו של פרעה לא האמינו בו, ולכן כאשר סיפר כי ראה בחלומו שהפרות הבריאות נפלו בידיהן של הפרות הדקות, הדבר לא נתפס לפי השקפת חייהם. הם שהאמינו אך ורק בכח הזרוע, הם שהבנתם אין כח בעולם שיכול לשנות את הטבע הזה, לא יכלו בשום אופן לפתור את החלום. שהרי מי שאינו מאמין בכח עליון של בורא העולם, לא יכול לתפוס דבר שהוא נגד חוקי הטבע. כי בדרך הטבע הגיבור יכבוש את החלש והדקות נופלות בידי הבריאות והטובות.

עד שבא יוסף. יוסף הוא יליד בית בבית יעקב המאמין הגדול, הוא כבר ראה איך הקטן גובר על הגדול והחלש על החזק. הוא טעם טעם אמונה ולא נרתע מדבר החלום. אדרבה הוא ראה כאן דבר מוכר ואמר מיד: "את אשר האלקים עושה הגיד לפרעה", זוהי יד הקב"ה שמנהיג את העולם מעל דרך הטבע. כי יש לעולם בורא ומנהיג, שהוא משפיל ומרומם הוא ימסור גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים. כי "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה'". לפי אמונה זאת תפתר בקלות החידה אשר כל חכמי מצרים נלאו לפתור אותה. וזהו הנס של חנוכה, שהיה למעלה מדרך הטבע. כמו שאומרים ב"על הניסים": "מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים". להדליק את אור האמונה בהקב"ה אלקי ישראל.

"חושך זו יון שהחשיכה את עיניהם של ישראל..." מהותו של נס חנוכה בא ללמדנו, שאת החושך שניתן לסלק באור, כי מקצת מן האור דוחה הרבה מהחושך. לכן מודגש נס המנורה ביותר, כי דווקא המנורה נותנת את האור, ובאה ללמדנו שחוקי הטבע אינם חלים מול הרוחניות. לכן אף אנו מצווים בפרסום הנס. כדי ללמד את כל באי העולם כי ישנו כח רוחני בעולם ויש בכוחו לשנות לגמרי את הטבע. את זה רצו יון להשכיח, ואת זה אנו מפרסמים בכל שנה ושנה בימי החנוכה, כדי להודות ולהלל על הניסים ועל הפורקן שנעשו לאבותינו ולנו בימים ההם ובזמן הזה.

הגרמ"ד ליון בעל ה"דרכי דוד" ראש ישיבת "עץ חיים" בירושלים. הביא את הגמרא שאומרת: "ואמר חזקיהו א"ר ירמיה משום רבי שמעון בר יוחאי: ראיתי בני עליה והן מועטין, אם אלף הן- אני ובני מהן. אם מאה הם- אני ובני מהן. אם שנים הן-אני ובני הן".

ולכאורה יש להבין, מה היא באמת עומק כוונת רשב"י? וכי הוא ובנו יוותרו מכל בני העליה לבדם? אלא שכאן ניצבת לפנינו הכרזה שיצאה מפיו של התנא רבי שמעון בר יוחאי, הכרזה שאמורה להדהד באוזני תופסי התורה שבכל דור ודור, בכל הזמנים, בכל התקופות ובכל המצבים. וכמו שאומר הוא לבנו: דע לך שראיתי בני עליה והם מועטים. מתוך אלפים רבים יתכן ויוותרו רק יחידים, זעיר פה וזעיר שם. לפעמים הם אלף ולפעמים רק מאה. ולמרות שיודע אני שהם מועטים, אני מהלך אחריהם, ואינני הולך אחרי המרובים. לא אפלט דרכי להיות עם הרוב שאינם מבני העלייה, לא ולא!

וכבר כתב רבינו הרמב"ם: "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, נוהג כמנהג אנשי מדינתו. לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד, כדי שילמד ממעשיהם." ומה שאמר רשב"י "אני ובני הן" מבאר ה"דרכי דוד", שכוונת רשב"י היא לחינוך הבנים. רשב"י חונך את בנו, כי גם אם רבים הם, אם אלף הן אני ובני מהן וגם אם מאה הן והם במיעוט, אחנך את בני להיות מהן.

וכך עלינו לחנך את בנינו לא להתפעל מהרוב. לא להסחף אחרי הכלל ולומר: "כ-ו-ל-ם נוהגים כך וכך". לא נסחף. גם אם תאמר: "ראיתי בני עליה והמה מועטים", אל תתפעל ואל תשנה את הנהגתך. אם אלף הם, אני ובני מהן. אם מאה הם, אני ובני נלך בעקבותיהם. גם אם נישאר שנים לבד, אני ובני הם.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת מקץ

"אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו"
לכא' למה הם האשימו את עצמם, והרי כתוב בחז"ל שהם דנו והושיבו בית דין ופסקו שזה מגיע לו, ולמה הם אומרים עכשיו שהם אשמים?

וההסבר הוא שכאשר הקב"ה רצה לברוא את העולם במידת הדין, וראה שאין העולם יכול להתקיים, שיתף את מידת הרחמים עם מידת הדין, וכמו כן השבטים עשו חשבון, שאומנם לפי הדין זה היה מגיע לו, אבל הם היו צריכים לשתף גם את מידת הרחמים, כאשר הם ראו שהוא כל כך מתחנן אליהם, והיה צריך להיפתח לבם לרחם עליו, ועל זה שהם לא ריחמו עליו, מגיע להם העונש, וזה מה שהכתוב מוסיף "בהתחננו אלינו ולא שמענו" כך גם בעניין החינוך. גם אם מגיע לילד לפעמים עונש, צריכים להענישו, אך אנחנו צריכים לזכור שבסך הכל הוא ילד, ולראות אותו כאלו הוא מתחנן על נפשו שלא נעניש אותו ונפגע ונשפיל אותו, אלא אפשר גם בדרך אחרת, להסביר ברחמנות עם חום ואהבה והמחנך יהא עם לב רחום והרבה סבלנות, וסוף הדברים להיקלט!!!

וכדברי הגמ' בברכות ז שעדיף פעם אחת שהילד מגיע לידי הבנה מעצמו, מאשר להכותו מאה פעמים. כאשר מדברים לילד אע"פ שלא נראה שהוא קולט ומקבל, אבל בסופו של דבר המילים חודרות ומשפיעות ומצליחות לעשות את הרושם הדרוש, אפילו אם צריך לחזור עליון שוב ושוב, והרבה פעמים ע"י ויתור אפשר להשיג תוצאות הרבה יותר טובות.

וזה יסוד דברי המחנך הדגול בעל "חובת התלמידים" – "ואף אם יראו בהם נערים אשר לפי הכרתם מרי נפש הם ומידות רעות להם, ידעו שזה טבע גרעיני הנשמות ובסר המלאכים... אין מידה וטבע רעה בהחלט בילד מישראל... אסור לאדם לומר על ילדים שהם אינם טובים. כל ילד הוא חלק א-לק ממעל, כל ילד הוא צלם אלוקים. אם אדם יבוא ויאמר על ילד שהוא אינו טוב, הרי זה כאילו ששמע על פרי מסוים שהוא מאוד טוב והלך וקטף את הפרי בהיותו בוסר, אכל אותו עם הקליפות והחרצנים, ואמר כי הפרי כלל אינו טוב. וכל זאת מדוע?? אך ורק משום שקטפו שלא בזמנו ולא אכלו בצורה הראויה. לפני קטיפת הפרי ואכילתו יש צורך לחכות שיצמח ויגדל, יש לטפח אותו כראוי, להשקותו ולדשנו ורק אז יוכל לראות פירות טובים ומוצלחים.

וממשיך ואומר "האם באמת רק בהם לבד האשם? ולמה זה נרמה את עצמנו בתירוצים של הבל לאמר: רוצים אנו למסור להם, ורק הם אשמים, מתוך אשר מאנו לקבל... ואם כן, אנחנו דור הגדול מהם, דור המחנך אותם, אשר עלינו החוב למסור להם את קדושת ה' תורתו ועבודתו. אין אנחנו יכולים לומר במנוחת הנפש "ידינו לא שפכו את הדם הזה של נשמות ישראל לבאר שחת"

הרי אנו רואים שיהודה כעס מאוד על יוסף, על כל העלילה שהעליל עליהם וכבר התכוון למלחמה, אבל קודם כל ניגש ואמר "ידבר נא עבדיך" ע"י דיבור אפשר לחסוך מלחמות ולמנוע הרוגים... משני הצדדים. ונחשוב מה היו התוצאות אם יהודה לא היה מדבר קודם...

ולכן גם כאשר לפעמים כוונתם על הילד, במקום להתפרץ עליו בצעקות וכד' שלא טוב לשני הצדדים כדברי הגמ' בקידושין "רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותא" עדיף תמיד לדבר ולהסביר שוב ושוב ולברר את העניין עם הילד שהרי "להוכיח" זה מלשון ברור... כמו שראינו בפ' חיי שרה ברש"י על הפס' "היא האישה אשר הוכיח ה' לבן אדוני" – "בירר והודיע, וכן כל הוכחה שבמקרא ברור הדבר"

ועל אותו רעיון נוסף - כמה שהאחים כוונתם על בנימין וכמה שהם לא מסוגלים להבין למה הוא עושה להם את הצרות האלו... דבר אחד ברור להם כשמש!!!!

הוא אח שלי!!!! ואני וכל שאר האחים חוזרים יחד איתו למצרים... מתוך נחישות לגונן עליו ולחפות עליו ולמסור עליו נפש לטובתו ובכל מחיר!!!! עלי ועל צווארי - יתהפך העולם - אני ואחים שלי נהפוך את כל מצרים... והוא יצא מפה בשלום!!! כלומר, נדגיש: האחים מאד מאד כוונתם על בנימין על זה שהוא גנב את הגביע, הם אוחזים שהוא עשה דבר שלא יעשה ועקרונית מגיע לו לשלם את המחיר על מה שהוא עשה, אבל זו לא סתירה שהם כעת הולכים למסור עליו נפש!!!!

כי סוף סוף יש לנו אב זקן - ואנחנו אחים - ולמען קשר הדם שבינינו אני לוקח עליו אחריות למרות שהוא גנב!!!! כן!!!! מוסרים נפש על האח הטועה - על האח הגנב - על האח שעשה כביכול שטויות - ואנחנו בכל זאת מוסרים עליו נפש!!!! (וזה בדיוק זה מה שיוסף רצה שיקרה!!! בדיוק לזה הוא חתר!!! וזה!! בדיוק זה היה התיקון הסופי על חטא מכירת יוסף!!! למסור נפש ולקחת אחריות על האח!!! גם אם אתה בטוח שהוא טועה בגדול)

ונזכור תמיד את דברי בעל "חובת התלמידים" – כל דור ודור בישראל, טבעת בשלשלת היוחסין שלנו הוא, שראשה קשורה באברהם אבינו וסופה במשיח צדקנו שיבוא במהרה בימינו. כל דור מקבל אמונה תורה ויראה מן הדור שקדמו, ועובד בהן את ה', ומוסרה לדור שאחריו, ולמען אשר יצווה את בניו זה עיקר קיומנו"

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com